

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ОБ'ЄДНАНОГО КОРОЛІВСТВА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

MECHANISMS OF STATE ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF INTERNATIONAL INFORMATION POLICY OF THE UNITED KINGDOM: EXPERIENCE FOR UKRAINE

Успіх зовнішньополітичної діяльності України в умовах війни та подальшого повоєнного відновлення (особливо з урахуванням складності ведення переговорів з дипломатами та політиками з найбільш гострих міжнародних проблем) багато в чому залежить від ефективності її інформаційної підтримки. Велике значення набувають удосконалення та модернізація інструментарію міжнародної інформаційної політики та публічної дипломатії, нарощування активності в інформаційному забезпеченні зовнішньополітичної діяльності, у забезпеченні національних пріоритетів, у формуванні сприятливого образу України за кордоном. Одним із найважливіших напрямів цієї серйозної та багатопланової роботи є якісне покращення форм та механізмів державного управління у сфері міжнародної інформаційної політики України.

В епоху зростання демократії та масових комунікацій, з метою досягнення власних інтересів, для урядів зростає можливість вийти за рамки офіційних контактів з іншими урядами. Незалежно від того, чи йдеться про створення міжнародних коаліцій, чи про конкуренцію з політичних, військових або економічних питань, національним урядам все частіше доводиться спілкуватися з масовими аудиторіями не лише своєї, а й інших країн, намагаючись втягнути їх в процеси формування своєї позитивної репутації.

В системі й механізмах державного управління у сфері міжнародної інформаційної політики Об'єднаного Королівства звертає на себе увагу оптимальне поєднання механізмів децентралізації і координації взаємодії. Значний інтерес в організації системи реалізації міжнародної інформаційної політики Об'єднаного Королівства викликає залученість до цього процесу широкого кола неурядових філантропічних, наукових, аналітичних та інших неурядових організацій.

Мета дослідження, результати якого представлено в цій статті, полягала в тому, щоб висвітлити базові засади інституційно-функціонального забезпечення міжнародної інформаційної політики Об'єднаного Королівства в сучасних умовах та оцінити можливості застосування цього досвіду для України.

Досвід Об'єднаного Королівства в сфері міжнародної інформаційної політики є вкрай корисним для України. Це той ефективний інструмент просвіщення національних інтересів країни в сучасному глобальному світі, який треба було готувати від перших років незалежності, але в нашій країні він досі лишається недосконалим, що особливо позначається в умовах війни.

Ключові слова: державне управління, міжнародна інформаційна політика,

міжнародна інформація, телекомунікація, цифрова трансформація.

The success of Ukraine's foreign policy activities in the conditions of war and subsequent post-war recovery (especially taking into account the difficulty of conducting negotiations with diplomats and politicians on the most pressing international issues) largely depends on the effectiveness of its information support. The improvement and modernization of international information policy and public diplomacy tools, increasing activity in information provision of foreign policy activities, clarifying national priorities, and forming a favorable image of Ukraine abroad are of great importance. One of the most important directions of this serious and multifaceted work is the qualitative improvement of forms and mechanisms of state administration in the field of international information policy of Ukraine.

In an age of growing democracy and mass communication, governments are increasingly able to go beyond formal contacts with other governments to pursue their own interests. Regardless of whether it is about the creation of international coalitions or about competition on political, military or economic issues, national governments increasingly have to communicate with mass audiences not only in their own countries, but also in other countries, trying to involve them in the processes of forming their positive reputation.

In the system and mechanisms of state administration in the field of international information policy of the United Kingdom, the optimal combination of mechanisms of decentralization and coordination of interaction attracts attention. A wide range of non-governmental philanthropic, scientific, analytical and other non-governmental organizations is of great interest in the organization of the system of implementation of the international information policy of the United Kingdom.

The purpose of the study, the results of which are presented in this article, was to highlight the basic principles of the institutional and functional support of the international information policy of Great Britain in modern conditions and to assess the possibilities of applying this experience to Ukraine.

The experience of the United Kingdom in the field of international information policy is extremely useful for Ukraine. This is the effective tool for sifting the national interests of the country in the modern global world, which had to be prepared from the first years of independence, but in our country it still remains imperfect, which is especially noticeable in the conditions of war.

Key words: public administration, international information policy, international information, telecommunications, digital transformation.

УДК 35.327

DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2024.39.19>

Любченко А.В.

к. наук з держ. упр., адвокат

Постановка проблеми у загальному вигляді. В епоху активної цифрової трансформації, зростання демократії та масових комунікацій, з метою досягнення власних інтересів, для урядів постає нова можливість вийти за рамки офіційних контактів з іншими урядами. Незалежно від того, чи йдеться про створення міжнародних коаліцій, чи про конкуренцію з політичних, військових або економічних питань, національним урядам все частіше доводиться спілкуватися з масовими аудиторіями не лише своєї, а й інших країн, намагаючись втягнути їх в процеси формування своєї позитивної репутації.

Потреба у такій комунікації пов'язана з тим, що сучасне інформаційне середовище має дві ключові характеристики. По-перше, немає більш чіткої межі між внутрішньою політикою та зовнішньою політикою – тому що політичні дебати в одній країні можуть впливати на настрої населення в інших країнах. По-друге, позитивна інформаційна ідентичність урядів формує сприятливе, або навпаки, шкідливе публічне середовище для їх політики.

Але сучасні засоби поширення інформації у відкритих суспільствах (і, все частіше, також і в закритих) значно ускладнюють роботу урядів з контролю над інформацією. Таким чином, спроби утаїти або спотворити правду будуть зрештою викриті, а отже, створять ще більше репутаційних втрат. Натомість, максимальна публічність урядової інформації вже сама по собі сприяє формуванню позитивного іміджу уряду, навіть незалежно від контенту.

Для того, щоб публічна, насамперед міжнародна, інформаційна політика успішно відповідала потребам зростання демократії в умовах активної цифрової трансформації, потрібна значна зміна самої філософії масових міжнародних комунікацій. У цьому контексті нового значення у міжнародних стосунках набуває феномен публічної дипломатії, як системної і цілеспрямованої взаємодії уряду й громадськості з метою послідовного просування позитивних наративів власної міжнародної політики.

Значний позитивний досвід публічної дипломатії Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, далі – Сполучене Королівство), пов'язано насамперед з процесами відносно мирного демонтажу Британської імперії в період після Другої Світової війни, коли міжнародна політика уряду Сполученого Королівства спрямовувалася на те, щоб сформувати у світі новий позитивний імідж демократичної держави, та зберегти й укріпити Співдружність Націй

(раніше відому як Британська Співдружність – British Commonwealth). Надалі, вже в 90-ті роки ХХ ст., після завершення Холодної Війни в організації британської публічної дипломатії відбулися значні зміни, пов'язані насамперед з інформаційною стратегією «Cool Britannia», але, на думку британських політиків, науковців і громадськості, ця стратегія не сприяла отриманню кращих результатів [1].

Тому, у наступний період урядом Сполученого Королівства було розроблено й прийнято нові принципи стратегії міжнародної інформаційної політики й публічної дипломатії, так званої «м'якої сили» (British soft power) у просування концепції «Глобальної Британії» (Global Britain), зокрема [2]:

1. Основою міжнародної інформаційної діяльності уряду має бути публічна дипломатія яка покликана демонструвати всьому світові, що Сполучене Королівство є принципово державою яка вірить у міжнародне право і мирний глобальний розвиток.

2. Успіх міжнародної інформаційної політики сьогодні залежить від спроможності відображати правду, а не вигадку.

3. Публічна дипломатія вимагає значно тіснішої інтеграції громадськості та уряду – це найбільша ілюстрація послідовності політики й важливий спосіб щирої демонстрації відданості демократичним ідеалам. Це, у свою чергу, вимагає критичної оцінки громадськостю дипломатичних наслідків певної урядової політики.

4. Британська публічна дипломатія має зосередитись значно сильніше на традиційних союзниках та економічно розвинених країнах. Разом з тим, Сполучене Королівство має бути готовим спрямувати певні ресурси для налагодження міжнародного інформаційного діалогу з країнами, що розвиваються, з метою формування узгодженої позиції з іншими країнами-однодумцями для роботи на спільний результат.

5. У роботі з широкими колами зарубіжної громадськості офіційні урядові організації виступають не кращими речниками. Тому урядова дипломатична робота повинна безперервно супроводжуватися узгодженими спробами розвивати паралельні діалоги у форматі «люди – людям», які відбуватимуться через неурядові організації, діаспори, та (додаємо ми) сучасні міжнародні мережеві спільноти. При цьому, зосереджуючись на взаємності й довірі, а не просто на трансляції інформації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Уряд Сполученого Королівства досить ретельно ставиться до аналізу власної політики публічної інформації, як внутрішньої,

так і міжнародної, зокрема, щорічно публікує детальні звіти про діяльність Британської ради і Всесвітньої служби Бі-Бі-Сі (пр. [3]). В Україні дослідженню цього позитивного досвіду певну вагу приділили вітчизняні науковці [4–11], однак, наразі відсутні дослідження самої системи публічного управління міжнародною інформаційною діяльністю Сполученого Королівства.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження, результати якого представлено в цій статті, полягала в тому, щоб висвітлити базові засади інституційно-функціонального забезпечення міжнародної інформаційної політики Сполученого Королівства в сучасних умовах та оцінити можливості застосування цього досвіду для України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кембриджський словник англійської мови визначає «м'яку силу» як «використання культурного та економічного впливу країни, щоб переконати інші країни щось зробити, а не використання військової сили» [12]. Сучасне Сполучене Королівство описують як «наддержаву м'якої сили», яка в 2021 р. посіла третє місце у світі за показником «м'якої сили» (Global Soft Power Index, 2021), після Німеччини та Японії [13].

Основну роль у реалізації політики «м'якої сили» Сполученого Королівства відіграють державні структури, насамперед Міністерство закордонних справ і справ Співдружності (Foreign and Commonwealth Office) [14], Міністерство міжнародного розвитку (Department for International Development) [15] і меншою мірою – Міністерство культури, ЗМІ і спорту (Department for Culture, Media & Sport) [16]. Зазначені відомства є так звані «міністерськими департаментами», очолюваними міністрами, що займаються питаннями, вирішення яких вимагає прямого політичного контролю. Крім того, в систему органів, що мають повноваження в сфері реалізації «публічної дипломатії», можна включити Департамент торгівлі та інвестицій (UK Trade & Investment Department) [17]. Це відомство належить до так званих «неміністерських департаментів», виконання функцій яких не вимагає прямого політичного втручання з боку уряду країни.

Природно, що основним провідником державної міжнародної інформаційної політики й публічної дипломатії виступає Міністерство закордонних справ і справ Співдружності, у складі якого працюють відповідні управлінські підрозділи. Зокрема, ще в 1916 р. у складі Міністерства було створено Відділ

новин, який у незмінному стані проіснував до 2002 р. Він був зосереджений на прямій роботі зі ЗМІ. Також важливою була низка відділів, які займалися брифінгами, Всесвітньою службою ВВС, Британською радою та таємними пропагандистськими операціями. Серед них, Відділ інформаційних досліджень, створений у 1947 році і призначений для антикомуністичної пропаганди. У післявоєнний період до нього приєднався Департамент інформаційної політики, який зосереджувався на нагляді за роботою «інформаційних офіцерів» Сполученого Королівства на посадах у всьому світі. З кінця 1950-х років поруч працював Виконавчий відділ інформації (раніше відомий як Департамент інформаційних послуг), який відповідав за «складні практичні проблеми доведення узгодженої лінії пропаганди до іноземної аудиторії». Крім того, існував Департамент культурних зв'язків, який виконував роль нагляду за Британською Радою [14]. Організація пропаганди змінилася із закриттям Департаменту інформаційної політики у 1978 році. Його заміна була названа Департаментом інформації за кордоном, який через кілька років на початку 1980-х став Інформаційним відділом.

Організаційно Інформаційний відділ припинив своє існування у 2001 році, зі створенням Департаменту публічної дипломатії в серпні того ж року, який потім був перейменований на Департамент політики публічної дипломатії в січні 2003 р. [18].

У квітні 2006 р. було створено Раду громадської дипломатії разом із Групою партнерів публічної дипломатії. Їх підтримує Група публічної дипломатії Міністерства закордонних справ, яка замінила Департамент політики публічної дипломатії [19].

Рада зі стратегії публічної дипломатії (Foreign, Commonwealth & Development Office) – це консультативний комітет, покликаний покращити згуртованість, ефективність і вплив зусиль уряду щодо просування Сполученого Королівства за кордоном. Вона також включала в себе роботу Спеціальної групи Британії за кордоном. Таким чином, Рада відповідає за формулювання національної стратегії публічної дипломатії для підтримки ключових закордонних інтересів і цілей Сполученого Королівства [20].

Важливою складовою частиною цієї системи, по суті – основним інформаційним інструментом – також є, фінансована Міністерством закордонних справ, найбільша у світі медійна організація – Всесвітня служба ВВС (BBC World Service) [21], що має статус державної корпорації.

Всесвітня служба BBC була створена в 1932 році під назвою Empire Service, хоча цільова аудиторія на той час була обмежена англомовною діаспорою. Але, надалі, у спробі протистояти зростанню міжнародного радіомовлення пропаганди нацистської Німеччини та фашистської Італії, у межах BBC почали створюватися підрозділи іноземних мов. Для прикладу, так виникла BBC Arabic (1938 р.), яка й на сьогодні є найстарішим і найбільшим неангломовним сервісом корпорації [22].

У цьому контексті також не можна не згадати Українську службу BBC, яка була створена в Лондоні і в Києві в 1992 р. Сайт bbc.ua із динамічним блоком новин на головній сторінці пропонує своїм користувачам новини, репортажі, статті та фотогалереї, а також аудіо- та відеоконтент. Новий дизайн, виконаний у загальному стилі BBC, підкреслює розподіл між новинами та аналітичним контентом, який глибше розкриває ключові теми.

Сьогодні BBC є невід'ємною частиною медійних спільнот у Сполученому Королівстві та в усьому світі та обґрунтовано вважається надійним постачальником неупередженого, незалежного і достовірного контенту, охоплюючи аудиторію у 447 млн людей щотижня [23].

У травні 2022 р. BBC приступила до реалізації амбітного шестирічного плану зі створення сучасної цифрової організації, яка має забезпечити відчутне збільшення цієї аудиторії. Це план прискорення цифрової трансформації та реформ, який має на меті створення першої в світі глобальної цифрової публічної медійної служби. Зокрема, в цифровому форматі планується:

- збільшення фінансування цифрових технологій інтернет-трансляції новини та журналістських розслідувань;
- створення єдиних 24-годинних теленовин на цифрових платформах;
- продовження трансформації та персоналізації iPlayer з більшою кількістю бокс-сетів, дозволяючи дітям мати власні профілі з програмуванням, що відповідає віку;
- стимулювання творчих амбіцій і розробка продукту BBC Sounds with, тощо.

В плані наголошується, що ці новації стосуватимуться не лише англомовного контенту BBC, а розповсюджуватимуться у глобальному інформаційному просторі [23].

Важлива роль у формування стратегії та змісту міжнародної інформаційної політики Сполученого Королівства належить незалежним аналітичним центрам.

Центр зовнішньої політики (Foreign Policy Centre) є незалежним позапартійним ана-

літичним центром з міжнародних справ, що базується у Сполученому Королівстві. Його місія полягає в тому, щоб інформувати як британські, так і світові громадські аудиторії, шукаючи рішення для найгостріших глобальних проблем сучасного світу. Таким чином, Центр має глобальну перспективу, яка базується на цінностях демократії, прав людини, належного управління та вирішення конфліктів. Для виконання своєї місії Центр публікує незалежні дослідження, проводить заходи та взаємодіє з ключовими особами, які приймають рішення, і широкою громадськістю. Центр надає відкритий і доступний простір для обміну ідеями, знаннями та досвідом, щоб голоси експертів і захисників можна було почути та застосувати [24].

Ще у 1919 р. в кулуарах Паризької мирної конференції британський дипломат Лайонел Кертис виступив за створення інституту з вивчення міжнародних справ. Його бачення полягало в сприянні взаєморозумінню між націями та в тому, щоб інститут пропонував рішення найбільших проблем, з якими стикається світ. Вже у 1923 р. канадські філантропи Рубен Уеллс Леонард і Кейт Роуллендс Леонард придбали нерухомість в Лондоні, пожертвувавши будівлю як штаб-квартиру молодій організації, яка потім стала відома як Chatham House, або Королівський інститут міжнародних відносин (Royal Institute of International Affairs) [25].

Спираючись на своїх членів, Chatham House прагне просувати дискусії щодо важливих подій у міжнародних справах. Його незалежні дослідження та аналіз глобальних, регіональних та специфічних для країн проблем покликані запропонувати особам, які приймають політичні рішення, нові ідеї про те, як з ними найкраще впоратися у найближчій чи довгостроковій перспективі. Chatham House зазвичай використовується як авторитетне джерело інформації медіа-організаціями, які прагнуть отримати базові знання або досвід з питань, що стосуються основних міжнародних проблем.

Chatham House заснований на членстві, з рядом варіантів членства для корпорацій, академічних установ, НУО та окремих осіб, включаючи студентів до 30 років. На додаток до корпоративних членів, що складаються з державних відомств, великих корпорацій, академічних інститутів, інвестиційних банків, НУО, енергетичних компаній та інших організацій, до індивідуальних членів Chatham House в даний час входять міжнародні лідери з бізнесу, дипломатії, науки, політики та ЗМІ.

Формальним главою і патроном Chatham House є чинний британський суверен, який

надає переваги своєї офіційної підтримки через Королівську хартію інституту, хоча він не має офіційних обов'язків щодо управління.

Так само варто згадати неурядові громадські органи (non-departmental public bodies), що фінансуються за кошти Міністерства міжнародного розвитку – Незалежну комісію з оцінки впливу програм допомоги (Independent Commission for Aid Impact) [26] та Комісію зі стипендій Співдружності націй (Commonwealth Scholarship Commission in the UK) [27].

Нарешті, не можна оминати увагою унікальний інструмент сучасної британської публічної дипломатії та міжнародної інформаційної політики – Британську Раду (British Council). Британська Рада є благодійною організацією, яка керується Королівською хартією. Це також державна корпорація та виконавчий позавідомчий державний орган (NDPB), який фінансується Міністерством закордонних справ, Співдружності та розвитку.

Британська Рада має диверсифіковані джерела фінансування. Більше двох третин доходів генеруються за рахунок викладання англійської мови, проведення екзаменів за кордоном, а також від партнерських відносин та контрактів. Решта надходить від уряду як грант. Британська Рада за рахунок комерційної діяльності покриває дефіцит державного фінансування викликаний політикою економії уряду, що є дуже корисним досвідом для аналогічних організацій інших країн. При чому приріст прибутку за останні роки збільшується у рази.

За загальну стратегію, керівництво та управління організацією відповідає виконавча рада. Хоча офіційно міністр закордонних справ відповідає за діяльність організації перед парламентом, затверджує призначення керівників організації, Британська Рада зберігає свою незалежність від уряду, що збільшує її популярність за кордоном та позитивно впливає на формування позитивного іміджу Сполученого Королівства у світі.

Унікальність культурних відносин, яка стала можливою через незалежність від уряду, допомагає встановити більш тісну довіру з іншими. На переконання Британської Ради люди довіряють більше іншим людям, а ніж урядам, тому зв'язки між людьми часто роблять більш вагомий внесок до м'якої сили, а ніж діяльність, скерована урядом [10].

Сьогодні Британська Рада – це міжнародна організація, що вже 90 років функціонує під патронатом суверена та уряду Об'єднаного Королівства у 110 країнах світу і наразі охоплює аудиторію у понад 650 млн осіб. Від моменту заснування в 1934 року як благодій-

ної організації, місією Британської Ради стала розбудова взаємовигідних культурних та освітніх відносин між Сполученим Королівством та іншими країнами, поширення британських творчих ідей, досягнень та культури у світі [28].

Перше представництво у Києві було відкрито у листопаді 1992 року після підписання Угоди про співробітництво між Україною та Сполученим Королівством. Британська Рада стала головною культурною інституцією у цьому напрямі [29].

Натомість, у 2007 році російський уряд звинуватив Британську Раду в незаконній діяльності через порушення російського податкового законодавства і наказав організації закрити свої офіси в РФ.

Недержавні громадські органи, неміністерські департаменти і виконавчі агентства, які мають той чи інший ступінь автономності з метою виключення політичного впливу, зазвичай отримують значне або повне фінансування за кошти уряду країни за принципом «витягнутої руки» (принцип, за яким прибуток, оподатковуваний податком на прибуток, у контрольованих у розумінні трансфертного ціноутворення операціях або за аналогією з ними в операціях через постійні представництва відповідає цьому принципу, якщо умови зазначених операцій, зокрема їх ціна, не відрізняються від умов, що застосовуються між непов'язаними особами у співставних неконтрольованих операціях [30]), що забезпечує їхню незалежність від політичних рішень і одночасно допомагає уряду Сполученого Королівства реалізовувати свої завдання і цілі.

Сполучене Королівство має кілька служб розвідки та безпеки, які часто називають агентствами. Секретна розвідувальна служба (MI6) була заснована в 1909 році як іноземний відділ Бюро секретної служби та відповідає за збір розвідданих за кордоном. Це агентство Міністерства закордонних справ і у справах Співдружності. Служба безпеки (MI5) також розпочала свою діяльність в 1909 році як внутрішній підрозділ Бюро секретної служби. Вона відповідає за захист країни від загроз національній безпеці, які включають тероризм та шпигунство. MI5 діє під контролем Міністра внутрішніх справ, але не є частиною міністерства. Штаб урядового зв'язку (GCHQ) відповідає за надання уряду розвідувальної інформації, а також за запобігання та виявлення витоків секретної інформації. відповідальність за GCHQ лежить на Міністрі закордонних справ і у справах Співдружності [31].

MI5, MI6 і GCHQ працюють разом і підпорядковуються Об'єднаному розвідувальному комітету (JIC). Комітет визначає пріоритети

та координує роботу окремих розвідувальних служб. До його складу входять високопосадовці Міністерства закордонних справ, Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства торгівлі та промисловості, Казначейства та Кабінету міністрів, а також керівники MI5, MI6 і GCHQ.

Професійні аналітики розвідувального співтовариства Сполученого Королівства відіграють ключову роль, оскільки вони здатні збирати різноманітну інформацію та розміщувати її в контексті, який є корисним для осіб, які приймають політичні рішення.

Висновки. Система державного управління в сфері міжнародної інформаційної політики Сполученого Королівства формувалася більше ста років і реформувалася разом із цією політикою в залежності від потреб держави і її зовнішньої політики в цілому. У першій половині минулого століття ці потреби відповідали інтересам Британської імперії. Після Другої Світової війни – потребам протидії пропаганді у Холодній війні з СРСР і його сателітами. Після розпаду СРСР – постало завдання зміцнення європейської інтеграції та заохочення країн пострадянського простору до вибору демократичного вектору розвитку. Нарешті, сучасна міжнародна інформаційна політика і публічна дипломатія Сполученого Королівства спрямовується, скоріше за все, на формування унікальної ролі Великобританії в глобалізованому світі, як зразка демократії, політичної, економічної і соціальної стабільності, надійного і потужного міжнародного партнера тощо.

В системі й механізмах державного управління у сфері міжнародної інформаційної політики Сполученого Королівства звертає на себе увагу оптимальне поєднання механізмів децентралізації і координації взаємодії. З одного боку – відсутність єдиного урядового органу, відповідального за міжнародну інформацію та залученість до заходів міжнародної інформаційної політики значної кількості державних установ та організацій, з іншого – чітко налагоджена, завдяки роботі спеціально створених підрозділів різних державних органів, взаємодія і координація з метою реалізації спільної політики.

Значний інтерес в організації системи реалізації міжнародної інформаційної політики Сполученого Королівства викликає залученість до цього процесу широкого кола неурядових філантропічних, наукових, аналітичних та інших неурядових організацій.

Унікальними інструментами міжнародної інформаційної політики Сполученого Королівства тривалий час виступають Британська Рада й Всесвітня служба BBC.

Досвід Сполученого Королівства в сфері міжнародної інформаційної політики є вкрай корисним для України. Адже, це той ефективний інструмент просвіщення національних інтересів країни в сучасному глобальному світі, який треба було готувати, так би мовити – «ще вчора» – від перших років незалежності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Cool Britannia: where did it all go wrong. *New Statesman*. 1 May 2017. URL: <http://https://www.newstatesman.com/politics/2017/05/cool-britannia-where-did-it-all-go-wrong>.
2. UK foreign policy in a shifting world order. Published by the Authority of the House of Lords. 2018. 119 p.
3. BBC Group Annual Report and Accounts 2022/23. URL: <http://www.bbc.co.uk/annualreport>.
4. Ковач, Анастасія. Публічна дипломатія Британії: секрети успіху та підводні камені. URL: <http://www.adastra.org.ua/blog/publiczna-diplomatiya-britaniyi-sekreti-uspihu-ta-pidvodni-kameni>.
5. Трофименко М. В. Традиційна та публічна дипломатія Великої Британії. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія і політологія*. Вип. 10. Маріуполь, 2014. с. 123–133.
6. Лялька Ю. М. Програма «Great» як один з інструментаріїв публічної дипломатії Великої Британії. *Політикус : наук. журнал*. 6. 2019. с. 54–58.
7. Лялька Ю. М. Еволюція інструментарію «публічної дипломатії» Великої Британії (2010–2015 р.). *Політикус : наук. журнал*. 1. 2020. с. 58–61.
8. Цимбалова Х. Ф. Виникнення і розвиток культурної дипломатії та британської ради у Великій Британії: етапи інституціоналізації (початок ХХ – друге десятиліття ХХІ ст.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 44, т. 2. 2015. с. 87–91.
9. Шевченко, О., Ущина, Ю.. Комунікативні канали формування позитивного міжнародного бренду країни (на прикладі Великої Британії). *Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. праць, вип. 78, ч. II (у двох частинах)*. 2008. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка; Ін-т міжнар. відносин. с. 97–103.
10. Трофименко М. Британська рада як інструмент публічної дипломатії Великої Британії. *Історико-політичні проблеми сучасного світу: зб. наук. ст.* 2017. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т, с. 35–36, с. 305–312.
11. Машевський, О.. Діяльність Британської ради у країнах Східної та Центральної Європи на початку ХХІ ст. *Європейські історичні студії*, 2018. Київ. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 9, 96–126.
12. Soft power. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Soft_power#cite_note-4.
13. Twigg, Stephen. Soft Power and the UK's force for good ambitions. Foreign Policy Centre. URL: <https://fpc.org.uk/soft-power-and-the-uks-force-for-good-ambitions>.

14. Foreign & Commonwealth Office. UK Government. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-office>.
15. Department for International Development. UK Government. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-international-development>.
16. Department for Culture, Media & Sport. UK Government. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-culture-media-sport>.
17. UK Trade & Investment Official Website. URL: <http://www.ukti.gov.uk/home.html>.
18. Leonard, Mark; Smal, Andrew; Rose, Martin. British Public Diplomacy in the «Age of Schisms». First published in 2005 by The Foreign Policy Centre, 49 Chalton Street, London. 69 p.
19. Public Diplomacy. Third Report of Session 2005 – 2006. Foreign Affairs Committee. Published on 7 April 2006 by authority of the House of Commons London: The Stationery Office Limited. 160 p.
20. Foreign, Commonwealth & Development Office (FCDO). URL: https://powerbase.info/index.php/Foreign,Commonwealth_and_Development_Office.
21. World Service. BBC. URL: <http://www.bbc.co.uk/worldservice>.
22. Houcine Msaddek. The BBC and the making of British Public Diplomacy. Université de Poitiers, 2023. 16 p.
23. BBC Group Annual Report and Accounts 2022/23. Presented to Parliament by the Secretary of State for Culture, Media and Sport by Command of His Majesty. URL: <https://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/reports/annualreport>.
24. Foreign Policy Centre (FPC). URL: <https://fpc.org.uk>.
25. Chatham House. URL: <https://www.chatham-house.org>.
26. Nye J. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: New York Public Affairs, 2004. 191 p.
27. Commonwealth Scholarship Commission in the United Kingdom. Department for International Development. URL: <http://cscuk.dfid.gov.uk>.
28. British Council Official Website. URL: <http://www.britishcouncil.org>.
29. Британська Рада в Україні. URL: <https://ud.org.ua/prikladi/230-britanska-rada-kijiv-ukrajina>.
30. Принцип «втягнутої руки». URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Принцип_«втягнутої_руки»#:~:text=arm%27s%20length%20principle\)%20%20Принцип%2C,ix%20ціна%2C%20не%20відрізняються%20](https://uk.wikipedia.org/wiki/Принцип_«втягнутої_руки»#:~:text=arm%27s%20length%20principle)%20%20Принцип%2C,ix%20ціна%2C%20не%20відрізняються%20).
31. Intelligence and security services. URL: <https://www.nationalarchives.gov.uk/help-with-your-research/research-guides/intelligence-and-security-services>.